

ריגור, מברק

מברק ששלח ב-8 באוגוסט 1942 ד"ר גרהארט ריגור נציג ה'קונגרס היהודי העולמי' בז'נווה, לסטיון ויז בארצות-הברית ולחבר הפרלמנט הבריטי סידיני סילוורמן, נוסח המברק היה זה: 'נתקבל דיווח מעורר חרדה שבמטה הפירר נדונה ונשקלת תוכנית לחסל את כול היהודים שבמדינות הכבושות בידי גרמניה או הנתונות לשליטתה, שלושה מיליונים וחצי-ארבעה מיליונים. הם יחוסלו במכה אחת, אחרי שיגורשו וירוכזו במזרח, וזאת כדי לפתור אחת ולתמיד את בעיית היהודים באירופה. התוכנית המדווחת מתוכננת לסתיו, נמסר ששיטות הפעולה המתוכננות כוללות שימוש בחומצה פרוסית. אנו מעבירים את המידע עם כול ההסתייגות הדרושה; היות ואין אפשרות לאשר את מידת דיוקו. נטען שלמודיע יש קשרים הדוקים עם הרשויות הגרמניות הגבוהות ביותר, ובדרך כלל דיווחיו מהימנים.' עתה, אחרי שנים רבות של חקירה, ידוע, שאת המידע שעליו הסתמך המברק מסר אדוארד שולטה, איש עסקים מלייפציג, שהיה לו עסק רשמי בשווייץ וניצל זאת כדי להעביר מידע לבעלות-הברית במערב. שולטה התקשר אל איש קשר שווייצי, והלה הודיע לד"ר בנימין סגלוביץ, עיתונאי יהודי שניהל את סוכנות העיתונות היהודית השווייצית. ב-1 באוגוסט 1942 העביר סגלוביץ את המידע לריגור.

המקורות של שולטה אינם ידועים. המידע לא היה מדויק: כבר ביוני 1941 החל רצח המוני יהודים, תחילה בירי בידי יחידות איינזצגרופן, ואחר-כך בגז חד-תחמוצת הפחמן ולבסוף בגז ציקלון בה. המברק דיבר על מכה בעתיד, שהיתה בדיון, בעוד שמה שהתרחש במציאות היה תהליך. יתר על כן: המברק עצמו הצביע על כך שאפשר שהמידע אינו נכון. המשפט בעניין זה נכלל במברק בהתערבותו של ד"ר פאול גוגנהיים, חבר הקונגרס היהודי העולמי שהתגורר בז'נווה.

למרות זאת היה המברק בבחינת פריצת דרך, היות ואישר מידע יחיד, אך לכאורה לא ברור סופית, שהגיע לפני-כן למערב, בדבר רצח המוניים. המברק הועבר דרך המשלחת הבריטית לסילוורמן בלונדון. ריגור גם מסר את תוכן המברק לסגן הקונסול האמריקני בז'נווה וביקש להעבירו למימשל בווישינגטון, לשאר ממשלות בעלות-הברית ולוייז בניו יורק. המברק הגיע למשרד החוץ בווישינגטון אך זה סירב להודיע לוייז מפאת העדר הסימוכין למידע. ואולם, סילוורמן שלח מלונדון את המברק לוייז, והוא הגיע אליו ב-28 באוגוסט. ב-2 בספטמבר שלח וייז מברק לתת-שר החוץ, סמנר ולס. הלה הזמין אליו את וייז וביקשו שלא לפרסם את דבר המברק עד שיאושר. וייז נענה לבקשה אך הודיע לכמה שרי ממשלה, ולנשיא פרנקלין דלנו רזולט באמצעות השופט פליקס פראנקפורט, ולאנשי כמורה נוצרים. ב-3 בספטמבר קיבל יעקב רוזנהיים, נשיא אגודת ישראל בניו יורק, מברק דומה למברק ריגור מיצחק שטרנבוך, איש ועד ההצלה בשווייץ. בעקבות זאת פנה וייז אל רוזנהיים והקים ועדת חירום זמנית של מנהיגים יהודיים כדי לדון במצב. ב-24 בנובמבר, כאשר שוכנעה סוף סוף ממשלת ארצות-

הברית בנכונות העובדות בדבר רצח המוני היהודים, פירסם וייז את תוכן הידיעה בעיתונות, בתוספת עוד חומר ראיות.